

נשמת אברהם

הלכות חולים רופאים ורפואה

מאת

אברהם־סופר אברהם

אבן העזר, הלכות פריה ורביה סי' א

ד

סעיף ו נולדו לו זכר ונקבה ומתו והניחו בנים, הרי זה קיים מצות פריה ורביה. בד"א כשהיו בני הבנים זכר ונקבה והיו באים מזכר ונקבה אע"פ שהזכר בן בתו והנקבה בת בנו הואיל ומשני בניו הם באים הרי קיים מצות פריה ורביה, אבל אם היו לו בן ובת ומתו והניח אחד מהם זכר ונקבה, עדיין לא קיים מצוה זו. הגה (ה) היה הגן ממזר לו (ו) מרש שוטה וקטן, קיים המלוה.

3. הפרייה מלאכותית (תינוק מבחנה).

באופן נורמאלי, זרע הבעל מגיע מתוך הרחם לחלל החצוצרה ושם מתקיים תהליך ההפרייה על ידי מיזוג זרע הבעל והביצית. אחרי זה מתקדמת הביצית המופרית לחלל הרחם ומשתרשת בדופנה שם ממשיך העובר לגדול. מובן איפוא שכשפתח או חלל החצוצרות סתומים עקב דלקת או סיכות אחרות, אין כל דרך של

נשמת אברהם

הפרייה בצורה טבעית. היום אפשר להוציא את הביצית על ידי ניתוח קל. לשים אותה במבחנה ושם להוסיף זרע מהבעל, או מגבר אחר, כך שהפרייה תתקיים בתוך המבחנה. אחרי כן שותלים את הביצית המופרית בדופן רחם האשה, שם היא מתפתחת כרגיל.

וכותב הגר"ע יוסף שליט"א⁹³: נראה שגם תינוקת המבחנה מתיחסת להוריה להחשב ככחם לכל דבר, אם אמנם היתה הקפדה מלאה שהזרע היה של הבעל בלבד. אמנם לענין להתיר לכתחילה לעשות כן, נחלקו גדולי הרבנים בדורינו וכו' (עיין לעיל לגבי הזרעה מלאכותית). ולכן גם בתינוקת המבחנה יש להתיר כשאינן שום אפשרות אחרת לזוג להבנות אלא בדרך זו ובלבד שתהיה הקפדה מלאה שהזרע יהיה של הבעל בלבד, עכ"ל.

וכותב הגרא"י וולדינברג שליט"א⁹⁴ שלדעתו דין ההפרייה המלאכותית הוא הרבה יותר חמור מדין הזרעה מלאכותית עד שלא ניתן כלל להשוותם אהדדי ומכמה סיבות: א) בהזרעה מלאכותית זרע הבעל מוכנס לתוך רחמה של האשה וכו' ואין כאן הוצאת זרע לבטלה בהיות והכל הוכנס אל תוך הרחם וכו', אבל בהפרייה מלאכותית הרי אם הפעולה איננה מצליחה ולא חלה הפרייה הא יוצא שהבעל הוציא זרע לבטלה. ואפילו כשכן מתהווה הפרייה הרי זה רק מתא אחד של זרע בלבד והיתר נשאר שפוך לבטלה וכו' בניגוד להזרעה מלאכותית שאיך שהוא הכל נשאר ברחם האשה. ב) הזרעה מלאכותית מבוצעת בגלל חיסרון ומניעה מצד הבעל וכו' ולכן דנין לומר (כמה מהפוסקים) דמכיון שהבעל אינו ראוי להוליד באופן טבעי אין לגביו איסור של הוצאת זרע לבטלה, אבל בהפרייה מלאכותית, הא באה היא בגלל חיסרון ומניעה מצד האשה וכו', ואם כן בכגון דא יש לומר שקיים בכה"ג כלפי הבעל איסור של הוצאת זרע לבטלה. ג) יתכן שכאן יודו כל הפוסקים שאינו מקיים על ידי כן מצות פריה ורביה וכו', כי בהזרעה מלאכותית תהליך ההפרייה הוא ברחם האשה והוא תהליך רגיל וטבעי של הריון וכו', משאין כן בהפרייה מלאכותית הא משנים בזה סדרי בראשית, את זרע הבעל מזריעים אל תוך מבחנה ומצד האשה אין גם כל הזרעה אלא באמצעים כירורגים וכו' ומחוץ לגוף האשה היא שמתרחש תהליך ההפרייה וכו' ורק לאחר כעבור מספר ימים או שבוע ויותר כאשר ההפרייה מובטחת כבר, רק אז היא מושתלת ברחם האשה. ויוצא שאין כאן הזרעה כדרכה לא מצד האיש ולא מצד האשה דשניהם נזרעים על ידי צד שלישי אל תוך מבחנה וכו'. ד) בשלמא בהזרעה מלאכותית היכא שהביצוע של ההזרקה אל תוך רחמה של האשה נעשית מיד ובסמוך להוצאת הזרע מהבעל, אפשר עוד בעינא פקיחא לשמור ולהשגיח שלא יערבו בזרע זה של הבעל גם זרע של גבר אחר וכו', אבל בהפרייה מלאכותית אין כמעט כל אפשרות כזאת של השגחה כנזכר וכו'. לאור כל האמור נלע"ד להלכה דאין להתיר בשום פנים את ההפרייה המלאכותית במבחנה, עכ"ל של הציץ אליעזר.

93) מודפס בשמו בתחומין כרך א עמ' 287. 94) שו"ת ציץ אליעזר חט"ו סי' מה.

נשמת אברהם

אך כותב הגר"א נבנצל שליט"א⁹⁵ מספר הערות על תשובתו של הגר"א וולדינברג שליט"א וז"ל: איני רוצה ח"ו לערער על מסקנתו הלכה למעשה, כי ודאי יתכן שיפה נמנע מלהתיר וכו', ובכל זאת מן הראוי אולי וכו' להוסיף את ההערות הבאות:

(א) מן הראוי להזכיר שאם באנו לאסור את ההפרייה הזאת, אנו גורמים לפחות לאחד משני דברים: או שהאיש ודאי לא יקיים פריה ורביה וכו' ויתכן מאד שתשרר עצבות ומרירות בבית הזוג לעולם, או שיפרדו, ונמצאנו הורסים בנין וכו'.

(ב) אם מבינים אנו שתכלית (או לפחות אחת התכליות) הזיווג היא קיום המין והעמדת דורות לעבודת הבורא, ולא רק ההנאה ההדדית, יש לענ"ד מקום רב לומר שהוצאת זרע להפרות ביצית אינה הוצאת זרע לבטלה וכו'. ואף גם אם אין הפעולה מצליחה, הוא מצדו פעל כפי יכולתו היחידה לקיום העולם וכו'.

(ג) גם מה שכתב דאין כאן קיום פו"ר ואף לא יחס, מצד שאינו כדרך כל הארץ, לענ"ד י"ל דשפיר הוי כדרך כל הארץ, דאין לנו לילך בתר חיצוניות הדברים אלא בתר פנימיותם, וזה דרך כל הארץ שהתא מפרה את הביצית.

(ד) מה שחשש שיוצרים בעיות מרקיעות שחקים, אטו כולי עלמא צייתי דינא, הלא הבעיות צצות בלאו הכי ובינתיים כנ"ל מוטל על כף המאזניים אושרו של זוג בישראל, עכ"ל של הגר"א נבנצל שליט"א.

חילול שבת עבור תינוק כזה. הלום ראיתי שכותב הגר"ש הלוי ואזנר שליט"א⁹⁶: והשאלה אם בתנאים מוקדמים אלה (דהיינו בתנאי המבחנה) יש צורך לחלל שבת כדי להמשיך התפתחותם אם מותר. והספק בזה אם גם בכה"ג אמר הבה"ג דמחללין על העוברין ומטעם שישמור שבתות הרבה, וכסברתו דגם לפני ארבעים יום אע"פ דכמיא בעלמא נחשב מ"מ מחללין וכמבואר ברמב"ן ור"ן לדעת בה"ג, או דלמא דוקא שכבר הם בגוף האם, אע"פ שעדיין לפני ארבעים יום וכו', משא"כ הכא עדיין חסר מעשה להביא לגוף האם. לדעתי ברור דגם לבה"ג אסור לחלל שבת בזה דע"כ לא התיר בה"ג לחלל שבת על העוברין אפילו לפני ארבעים יום אע"פ דמיא בעלמא הוא אלא בעובר תוך מעי האם, דאע"ג דטעם וחי בהם עדיין ליכא, מ"מ הא דפסקינן עליו שמותר לחלל שבת גם זה נבנה על היסוד שיהיו עכ"פ אח"כ בני קיימא ע"י שרוב ולדות בני קיימא הם ורק מיעוט מפילות וכיבמות לו ושם קיט וכו'. משא"כ זרע זה שבתוך המבחנה שאינו נכלל כלל ברוב זה דרוב העוברין בני קיימא הם וכו'. וגם אם פעם יתפתחו הדברים אולי עד שיהיה אחוז גדול מצליח בנסיון הנ"ל, מ"מ הדע"ת נוטה כנ"ל, עכ"ל.

השתלת עובר ברחם של אשה אחרת. בעיה חדשה שדורשת עיון וליבון שהתעוררה בדורנו היא לגבי עובר שהושלת לרחמה של אשה אחרת ונולד ממנה.

95) אסיא תוברת לד חשרי תשמ"ג.

96) שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' מז.

נשמת אברהם

הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א⁹⁷ דן בשאלה מי נחשבת לאם הנוולד, הראשונה או השניה או שתיהן נחשבות לאם הנוולד. ונ"מ להרבה דיני תורה, אם הולד אסור באחותו מאם הראשונה או שאסור באחותו מאם השניה או שאסור באחותו משתי האמהות. וכן יש לשאול איזו אם יורש הולד. וכן יש לדון אם הראשונה היתה ישראלית והשניה נכרית או להיפך, אם הולד דינו כישראל או כנכרי. וכן אם הראשונה היתה מפסולי קהל כממזרת וכדומה והשניה כשרה או להיפך. מה דין הולד לענין היתר לבוא בקהל. וכן אם היתה הראשונה לוייה והשניה ישראלית או להיפך. אם הבן חייב בפדיון, או אפילו שתיהן ישראליות, רק שאחת מהן כבר ילדה, אם הבן חייב בפדיון הבן. והוא מסכם: א) אב נעשה מעת ההריון. ואם, לדעת רעק"א⁹⁸ נעשית אם מעת ההריון, והג"ר יוסף ענגל⁹⁹ הוכיח מרש"י¹⁰⁰ שאין נעשית אם רק מלידה (ומוסיף המחבר שליט"א להביא ראיה גם מהגמ' ביבמות צו ע"ב, שני אחים תאומים גרים וכו'). ב) אם שהולידה אבל לא היא עיברתו, מתיחס הולד אחר האם היולדת לענין איסור חיתון בקרובי האם היולדת, אבל מותר בקרובי האם שעברתו, ולדעת רעק"א יתכן שאסור גם בקרובי האם שעברתו. ג) אם נעשה עובר במעי נכרית ונולד מאם ישראלית, למ"ד עובר ירך אמו אינו צריך גירות, ולמ"ד לאו ירך אמו צריך גירות, אבל אחר הגירות מתיחס אחר האם שנוולד ממנה. ויכולה האם לטבול ועל ידי כן לגייר העובר בב"ד ויהיה גר מן התורה, ולדעת רעק"א לא יהיה גר אלא מדרבנן, להסוברין שזכין לקטן הוא מדרבנן. ד) לענין בכור, אם השניה מבכרת הרי הוא בכור וחייב בפדיון. ולענין אם פוטר לראשונה, אם הוציאו אותו מהראשונה לפני שרקמה איבריו, אינו פוטר לראשונה ואם הוציאו בכלי שחצץ בינו לבין הרחם¹⁰¹ אינו פוטר לראשונה. ה) לפי האמור דהולד מתיחס אחר האם היולדת, כל שכן הוא הדין ב"תינוק מבחנה" כאשר גם העיבור נעשה מחוץ לגופה של הראשונה. אמנם אם העיבור קובע אמהות, עדיין יש לעיין בדין "תינוק מבחנה", עכ"ל. ועיין גם שם¹⁰².

גם הג"ר אברהם יצחק הלוי כלאב שליט"א דן שם¹⁰³ כבעיה הנ"ל. וכותב בסיכום: היולדת היא אם הילוד כאשר שתיהן יהודיות¹⁰⁴. אך לגבי ישראלית ונכרית הוא כותב: אבל ביצית מופרית של גויה שהושתלה ברחם ישראלית, או הפוך, בעלת הביצית היא הקובעת את דינו של הילוד להיות יהודי או גוי, עכ"ל. ועיין גם במאמרו של הגר"מ הרש"ר שליט"א¹⁰⁵.

ועיין בתרגום יונתן בן עוזיאל¹⁰⁶ שכותב: ואיתחלפו עוברייה במעיהון והוה יהיב יוסף במעהא דרחל ודינה במעהא דלאה. ובמהרש"א¹⁰⁷ כותב: ובשם ספר פענח

(97) תחומין כרך ה חשד"מ עמ' 248.

(98) חידושו על הגליון יו"ד סי' פז סע' ו.

(99) בית האוצר ערך אב.

(100) מגילה יג ע"א ד"ה וכשילדה אמה.

(101) כנראה שהכוונה היא לצואר הרחם.

(102) תחומין שם עמ' 268.

נשמת אברהם

רזא שמעתי לתרץ הא דנהפכה דינה לבת, היינו שהזכר שבבטן לאה ניתן בכבטן רחל והנקבה שכבטן רחל ניתן בבטן לאה, דהשתא אתי שפיר עיקר יצירתה של דינה נקבה עכ"ד וכן מוכיחין דברי הפייטן ביוצר של ר"ה, עובר להמיר בכבטן אחות וכו' סלוף דינה ביהוסף וכו' ותו לא מידי, עכ"ל. וכ"כ הדעת זקנים מבעלי התוספות¹⁰⁸: פירש"י שדנה בעצמה שהיא היתה מעוברת מיוסף וע"י תפלתה נתחלף בדינה, עכ"ל. ומה שאין למדין הלכה לא ממדרש ולא מאגדות, זהו רק כשיש סתירה מהש"ס, וז"ל החיד"א¹⁰⁹ וראיתי להעתיק מה שמצאתי לרבינו תם בספר הישר כ"י דף קץ בתשובותיו לרבינו משולם וז"ל: וכל שאינו בקי בסדר רב עמרם ובהלכות גדולות ובמס' סופרים ובפרקי ר"א וברבה ובתלמודנו ובשאר ספרי אגדה, אין לו להרוס דברי הקדמונים ומנהגם כי עליהם יש לסמוך בדברים שאינם מכחישים תלמוד שלנו אלא שמוסיפין, והרבה מנהגים בידינו על פיהם וכו', עכ"ל של החיד"א. וכן מוכח בתוס'¹¹⁰ שכותבים: והיה אומר ר"ת דאין הלכה כן (כפי מה שהובא בב"ר) לפי שחולק על הגמרא שלנו וכו'. ועיין בשדי חמד¹¹¹ שהכריח כן מכמה אחרונים. וכן עיין שם בפאת השדה¹¹² שכותב: אמנם עיינו הרואות להרמב"ן בהשגותיו לספר המצות בסוף מצות עשה זיי"ן נסתייע בסברתו מדברי האגדה שהביא שם והכי מסתברא דכל שאין סתירה לדברי האגדה מהש"ס למדין ולמדין, עכ"ל של השדי חמד. וכן עיין בפ"ת¹¹³.

(108) בראשית שם.

(109) מחזיק ברכה אר"ח בקו"א סי' נא.

(110) ברכות מח ע"א ד"ה ולית.

(111) מערכת האלף ס"ק צה וס"ק קנ.

(112) ס"ק ט"ל.

(113) אהע"ז סי' קיט ס"ק ה.

אבן העזר, הלכות פריה ורבייה, סי' ה קפג

סימן ה דין פצוע דכא וכרות שפכה ואיסור סירוס לאדם ולבהמה ולעוף

סעיף יב המשקה כוס של עיקרין לאדם או לשאר בעלי חיים כדי לסרסו, הרי זה אסור ואין לוקין עליו. (א) ואשה מותרת לשתות עיקרין כדי לסרסה עד (ב) שלא תלד.

נשמת אברהם

(ב) שלא תלד. ראה מה שכתבנו בנשמת אברהם⁴ לגבי האשה הפונדקאית, דהיינו אותם המקרים שלאשה אין אפשרות להרות או להמשיך ההריון, מפרים את ביצתה במבחנה בזרע בעלה ואחרי כמה ימים משתילים את העובר ברחם של אשה אחרת — פונדקאית. דנו לגבי הגדרתו של התינוק ביחס לשתי הנשים — הראשונה שתרמה הביצית והשניה,

4. כרך ג, חאהע"ז סי' א ס"ק ה (עמ' סח).

נשמת אברהם

הפונדקאית, שהרתה וילדה. ואמר לי הג"ר שמואל הלוי ואזנר שליט"א שלדעתו אסור מדין תורה לבצע פעולה כזאת לכתחילה וכפי מה שהוא כתב בספרו שבט הלוי.⁵ וז"ל שם: אמנם ברור דאעפ"י שלפי ענ"ד אין בו מיתה וכרת, נראה שיש בו איסור עשה גמורה מה"ת, דהנה בסנהדרין נח ע"א ורבק באשתו ולא באשת חבירו וכו' והנה במקרא זה מפורש ורבק באשתו והיו לבשר אחד, וקאי על הולד הנוצר משניהם כמש"כ רש"י ד"ה מי וז"ל שזרע יוצא מהם שנעשה בשר האב והאם אחד בו עכ"ל, ואי ס"ד דמותר מה"ת כמעשה הנבלה הזאת הרי אפשר להיות רבוק באשתו ולהיות לבשר אחד עם אשת חבירו בולד הנוצר משניהם והרי התורה קבעה כאן תנאי הראשון של אישות דאורייתא שיהי' בנשואיהן ורבוקתן זה בזה זרע יוצא מבין שניהם להיות האב והאם אחד בולד הנוצר על ידי מי שקבעה לו תורה הדין של ורבק באשתו ולא באשת חבירו, וזה נכון בעזה"י ופשטא דקרא ע"י דרשתם ז"ל, עכ"ל.

וכן אמר לי הגרי"ש אלישיב שליט"א דלדעתו אסור לעשות זאת לכתחלה וסעמו שהדבר יגרום לערבוביה ויחשבו שכשם שיש היתר עם שתי נשים כך מותר להשתמש בזרע של אדם אחר (דהיינו לא מהבעל). ולגבי השאלה מי נחשבת האם כשהדבר כבר נעשה בדיעבד, אמר לי הגאון שליט"א שאמנם אין עדיין הכרעה בכל הנושא, אך נראה שהאשה היולדת היא האם ואם היא גויה הילד יצטרך לגיור, עכ"ד. עוד אמר לי הגאון שליט"א שגם אסור להשתמש בביצית שהותרמה מאשה אחרת בין אם האשה התורמת זרה ובין אם היא קרובת משפחה של המקבלת.

וכן כתב לי הגרא"י וולדינברג שליט"א שאסור לעשות מעשה כזה לכתחלה ומסעמים שכתב בספרו שו"ת ציץ אליעזר,⁶ דהיינו, שהבעל עובר על איסור של הוצאת זרע לבטלה, וכן יתכן שאין הבעל מקיים לא מצות פריה ורביה ולא מצות לשבת יצרה, וכמעט ואין כל אפשרות של השגחה על הביצוע דבר שמביא לחשש גדול שאב ישא את בתו ואח את אחותו. ואם הרבר נעשה, כתב לי הגרא"י וולדינברג שליט"א שהילוד מתייחס אחרי האשה המולידתו ולא לאשה שממנה נלקחה הביצית. וראיותיו מהא דשו"ת אבן יקרה (ח"ג סי' כט) שנשאל מה יהיה הדין אם יגיעו למצב שיוכלו להשתיל כלי ההולדה מאשה חיה לאשה אחרת עקרה כך שתהיה מוכשרת להוליד, מי היא אם הולד. והשיב: הנה לכתחילה בודאי אסור לעשות כן וכו' אך אם עברו ועשו, הילד בן של השניה לכל דבר והמקור נפתח להלכה זו הוא הדין המבואר בסוטה מג ע"ב ילדה שסבכה בזקנה לענין ערלה, ועיין

5. ח"ג סי' קעה ס"ק ב.

6. חט"ו סי' מה.

נשמת אברהם

היטב רש"י שם ור"ן פ"ק דר"ה, עכ"ל של האבן יקרה. וכותב לי הגאון שליט"א: א"כ דון מינה דה"ה נמי בביצית הניטלת מגופה של אשה אחת ומשתילים אותה בגופה של אשה אחרת שמתבטלת היא לגופה של האשה האחרת וכו'. ויש ללמוד קל וחומר בנידוננו שהבעיא היא בעצם לא רק על כלי ההולדה בלבד או על הביצית לבר אלא רוצים עוד גם ליחסם אל גוף כזה שכבר נפרדו ממנו תכלית פירוד שבודאי אמרינן שבטלים לגוף שחוברו ואין להם עוד יחס לאל הקודם. ובנידוננו במיוחד הוא עוד בק"ו בן בנו של ק"ו, מכיון שבלי הכח האחר הנוסף המעורר גם בזה — הוא "המבחנה" — אזי הביצית לא היתה בפעולה כלל והיתה נחשבת כבשר או עוד בעלמא שאין לה כבר כל יחס לגוף החיות שנוטלה משם, וכמדומני גם ברמב"ם במורה נבוכים ח"א פרק עב שכותב וז"ל: אי אפשר שימצאו אברי אדם בפני עצמם והם אברי אדם באמת ר"ל שיהיה הכבר בפני עצמו או הלב בפני עצמו או בשר בפני עצמו ע"ש, ומול זה אצל מקבלת הביצית, נושאת העובר ומולידתו, הכל מופעל באופן טבעי, וא"כ בודאי הוא מתיחס אחריה. ויש להוסיף גם זאת. דהנה בספר שו"ת צור יעקב סימן כח הסכים להפסק של האבן יקרה מטעם אחר, והרה"ג השואל שהיה אבד"ק תאלשיץ, כתב לו להביא סייעתא שהולכים אחר המולידה מדברי תרגום יונתן בן עוזיאל (בראשית ל, כא) עה"פ ואחר ילדה בת, שכותב וז"ל: ושמיע מן קדם ד' צלתא דלאה ואיתחלפו עובריא במעיהון והוה יהיב יוסף במעהא דרחל ודינא במעהא דלאה, עכ"ל, 8, הרי מפורש שלא נהפכו רק שיוסף הלך מבטן לאה לבטן רחל, וא"כ ראיה מזה דהולכין בתר הלידה. ומחבר הספר שם דוחה את הראיה וכותב דבודאי גם להיב"ע רק נהפך גוף יוסף שבמע"י לאה לנקבה וגוף דינה שבמע"י רחל לזכר כמבואר בש"ס ברכות ס ע"א, ואך הנפשות שלהן נתחלפו מבטן זה לזה ע"ש. אבל במראה הפנים בירושלמי בפרק ט דברכות סוף הלכה ג מפרש כוונת היב"ע כדברי הרב השואל, וכותב שרק לפי הירושלמי שם, וכן הב"ר, לא היה חילוף ולדות כי אם שדינה נשתנית

7. כתב השואל שם: לרגל המצאה חדשה אשר המציאו כעת, לפקוד עקרות באופן זה: חותכים את השלל של ביצים מאשה בעלת בנים, ומחברים אותו בחדרי בטן העקרה וכו'. ובישיבת חברת הרופאים בשיקאגא בשנת תרע"א, דנו על אודות עקרה אחת, שנתרפאה ע"י המצאה זו וילדה וכו'. וכותב האבן יקרה: בקצרה הגני משיב מפני הכבוד, כי אנכי רחוק לבי להאמין לקול השמועה הזאת, אך אם

7. כתב השואל שם: לרגל המצאה חדשה אשר המציאו כעת, לפקוד עקרות באופן זה: חותכים את השלל של ביצים מאשה בעלת בנים, ומחברים אותו בחדרי בטן העקרה וכו'. ובישיבת חברת הרופאים בשיקאגא בשנת תרע"א, דנו על אודות עקרה אחת, שנתרפאה ע"י המצאה זו וילדה וכו'. וכותב האבן יקרה: בקצרה הגני משיב מפני הכבוד, כי אנכי רחוק לבי להאמין לקול השמועה הזאת, אך אם

בכ"ז יתאמתו הדברים, הנה לכתחילה בודאי אסור לעשות כן וכו'. התשובה המליאה נדפסה באסיא חוברת מז-מח כסלו תש"ן עמ' 89.

8. ועיין גם בדעת זקנים מבעלי התוספות (על בראשית שם) ובמהרש"א (נדה לא ע"א ד"ה ואת דינה) בשם הספר פענח רזא. ולענין אם למדים הלכה מהמדרש או מהאגדה ראה מה שכתבנו בנשמת אברהם [כרך ג, חאהע"ז סי' א סוס"ק ה (עמ' יז)].

מזכר לנקבה, אבל להיונתן בן עוזיאל, וכן הקליר ביוצר א' דר"ה שכותב בלשון "עובר להמיר בבטן אחות וכו'" לא נשתנה העובר כלל, אלא דנס אחר נעשה ע"י תפלתה של לאה שנהפכו הולדות במעיהן אבל לא נגרם לשינוי הולד יעו"ש. וא"כ לפי"ז כן יש ראייה מהיב"ע שהולכין בעיקר בתר הלידה ומי שמולידה את התינוק היא אם התינוק. ואין גם סתירה מש"ס שלנו שלא יסברו ג"כ העיקרון הזה, אלא שמבארים ששם היה הענין באופן אחר. וכאמור יש גם הוכחות אחרות מגמרא ומסברא שהיחס של התינוק הוא לאשה המולידה אותו, עכ"ל של הגרא"י וולדינברג שליט"א.

וכתב לי הגרש"ז אויערבאך שליט"א שגם לדעתו אין לעשות מעשה זה לכתחלה כי זה יגרום לבלבול וערבוביה ואין זו השקפת התורה. ואם כבר נעשה הדבר, לשאלה מי נקראת האם של הילד, אמר לי הגאון שליט"א שאמנם גדולי הדור (המובאים לעיל) דנו בשאלה של הפונדקאית בסברות וגם על סמך אגדות חז"ל, אך אין לדעתו ראייה ברורה לדבר כדי להכריע מי האם — האשה שממנה נלקחה הביצית או הפונדקאית. ואמנם לפי סברתם הפונדקאית היא האם, אבל יש לעיין, לו יצוייר שמוציאים עובר רגיל מאשה ומשתילים אותו ברהם של פונדקאית שתלד אותו בתום תשעה חודשים, האם גם במקרה כזה יהיה הדין כן, ואם כן ממתני? לפני 40 יום, קודם מלאת 3 חודשים או אפילו בתחלת חודש התשיעי? ולכן נראה לו שבכל השאלות האלו הנוגעות לדיני תורה, צריכים להחמיר ואם הפונדקאית היא גויה, הילד יצטרך להתגייר מספק. מאידך, אם הפונדקאית הגויה טבלה לשם גיור בזמן "עיבורה", גם זה לא מועיל לעובר כי שמא אינה אמו ואין לה בעלות עליו, ודומה למינקת שקיבלה ילד בפקדון, עכ"ד.

ועיין יבמות מב ע"א ורש"י ד"ה ולזרעך, וכן נדרים כ ע"ב וברש"י ד"ה בני, בלישנא קמא.